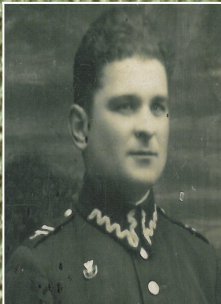

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/a-c/gerard-balawajder/41371.Gerard-Balawajder.html>
01.05.2025, 19:20

st. sierż. **Gerard Balawajder** (ur. 1 stycznia 1904 – zm. 24 września 1966 r.). Urodził się i wychował w rodzinie Wojciecha i Anny Kielar w Komborni (pow. Krosno). W okresie dzieciństwa łączył pracę w skromnym gospodarstwie rodziców z nauką w miejscowej szkole powszechnej. W marcu 1925 r. został powołany do służby wojskowej przez Powiatową Komendę Uzupełnień w Sanoku (główna księga 1880/Krosno). Najprawdopodobniej w marcu 1926 r. przydzielony do dalszej służby w Korpusie Ochrony Pogranicza.

Z zachowanych rozkazów KOP wiadomo, że 18 marca 1929 r. dowódca 1 Brygady KOP w Zdobunowie wyróżnił nagrodami finansowymi wzorowych podoficerów i szeregowych 3 Batalionu KOP w Hoszczy. Wśród wyróżnionych był st. strz. Gerhard Balawajder, który otrzymał nagrodę 5 zł. Z dniem 1 grudnia 1930 r. jako kapral został mianowany podoficerem zawodowym. 15 maja 1933 r. przedłużono mu służbę zawodową do 30 września 1936 r., a 22 września 1935 r. wydłużono do 10 marca 1944 r.

W rozkazie dowódcy KOP z 26 stycznia 1934 r. odnotowano, że kpr. Gerard Balawajder z Batalionu KOP „Hoszcza” ukończył z wynikiem pozytywnym III Kurs Nauki Obywatelskiej, prowadzony przez Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny (PUK). Kurs trwał w latach 1933-1934, a jego ukończenie traktowane było jako szkolenie zawodowe. Rozkazem z 31 grudnia 1934 r. dowódca KOP awansował go do stopnia plutonowego. W okresie tym pełnił służbę w 2. kompanii granicznej „Korzec”. Kompania ochraniała 26,68 km odcinek granicy polsko-radzieckiej na terenie powiatu Równe (woj. wołyńskie). Rozkazem dowódcy batalionu z 8 listopada 1934 r. został wyznaczony dowódcą strażnicy KOP „Babin”. Strażnica zabezpieczała 5,96 km odcinek granicy. Dodatkowo, był także instruktorem Przysposobienia Wojskowego (PW) KOP jako komendant Ośrodka PW „Korzec”. Dowódca KOP rozkazem nr 51/35 z 19 sierpnia 1935 r., w związku z konkursem na prace pisemne podoficerów ogłoszonym przez redakcję pisma dla podoficerów „Wiarus”, wyróżnił go nagrodą 50 zł.

Rozkazem z 30 września 1935 r. został powołany na II kurs doskonalący dla plutonowych piechoty w Centralnej Szkole Podoficerskiej KOP „Osowiec”. Szkolenie w ramach kompanii szkolnej podoficerów zawodowych odbyło się w okresie od 22 lutego do 11 lipca 1936 r. Ukończył je z wynikiem dobrym. Z dniem 19 sierpnia 1936 r. objął dowództwo strażnicy

KOP „Krale” w 2. kompanii granicznej „Korzec”. Strażnica ochraniała 8,83 km odcinek granicy. 22 października 1936 r. został mianowany dowódcą strażnicy KOP „Cukrownia” w tej samej kompanii. Strażnica miała do zabezpieczenia 2,82 km odcinek granicy położony przy szosie Korzec – Zwiąhel (ZSRR). Rozkazem z 1 maja 1937 r. został przeniesiony z 2. kompanii granicznej „Korzec” do drużyny dowódcy batalionu i przydzielony na stanowisko instruktora ośrodka PW KOP „Tuczyn”. Ośrodek wchodził w skład Pasa Granicznego PW KOP „Hoszcza”. W okresie od 5 czerwca do 18 sierpnia 1937 r. był instruktorem w grupie obozów letnich PW w Rackim Borze nad jez. Dryświaty (woj. wileńskie). Z dniem 1 października 1937 r. ponownie objął dowództwo strażnicy KOP „Krale”.

Rozkazem dowódcy Pułku KOP „Zdobunów” z 19 listopada 1937 r. plut. Gerard Balawajder otrzymał Brązowy Krzyż Zasługi za zasługi na polu pracy społecznej za działalność w ramach Przysposobienia Wojskowego KOP. Rozkazem z 21 stycznia 1938 r. został przeniesiony na stanowisko podoficera gospodarczego 2. kompanii granicznej „Korzec”. Dowódca KOP rozkazem nr 23/38 nadał mu Brązowy Medal Za Długoletnią Służbę. 10 września 1938 r. na podstawie wyników strzelania, przyznano mu prawo do noszenia Odznaki Strzeleckiej III klasy.

26 marca 1938 r. dowódca Pułku KOP „Zdobunów” zezwolił plut. Balawajderowi na zawarcie małżeństwa z Leontyną Hrycikovną c. Jana i Rozalii. Małżeństwo zostało zawarte 18 kwietnia 1938 r. w Parafii Rzymsko-Katolickiej w Korcu. Z tego związku miał troje dzieci: córki Marię Stanisławę i Annę oraz syna Edwarda.

Wybuch wojny zastał go w miejscu pełnienia służby. 18 września 1939 r. aresztowany przez NKWD i osadzony w więzieniu. Po skazaniu został wywieziony w głąb ZSRR do obozu pracy przymusowej. W 1941 r. zwolniono go na mocy amnestii po zawarciu układu Sikorski-Majski. Trafił do Armii Polskiej w ZSRR pod dowództwem gen. Władysława Andersa, z którą został ewakuowany do Pahlevi w Iraku, gdzie oddziały trafiły pod dowództwo brytyjskie. 22 marca 1942 r. decyzją Komisji Uzupelnień nr 1 został wcielony do 20 pp w ramach Polskich Sił Zbrojnych na Środkowym Wschodzie. W maju 1942 r. trafił do Palestyny, a następnie w czerwcu 1942 r. do Południowej Afryki. Umieszczony został w obozie Hay Paddock pod Pietermartzburgiem w celu odbycia kwarantanny przed przewiezieniem do Wielkiej Brytanii. Po przybyciu do Szkocji, został przydzielony do obozu rozdzielczego w Auchtertool. 2 października 1942 r. skierowano go do kompanii dowodzenia 1 batalionu strzelców 1 Dywizji Pancerniej pod dowództwem gen. St. Maczka. W okresie 19 października – 19 grudnia 1942 r. był oddelegowany na kurs kierowców samochodowych w Falkirk. Po zaliczeniu egzaminów, powrócił do 1 batalionu strzelców. Jednostka pod koniec 1943 r. została przeformowana w 8 Brygadę Strzelców 1 DPanc. Otrzymał awans na sierżanta. Brał udział w walkach dywizji we Francji w 1944 r., podczas których został ciężko ranny. Był hospitalizowany w okresie Gartloch Hospital i Park Prewett Hospital Basingstoke. 16 października 1944 r. został przeniesiony do Ośrodka Zapasowego 1 DPanc. W styczniu 1945 r. został awansowany na st. sierżanta. Za udział w wojnie otrzymał Odznakę Honorową za Rany z jedną gwiazdką (8 lutego 1945 r.), Medal Wojska (28 lipca 1946 r.) i angielski The War Medal 1939-1945 (1947 r.). W styczniu 1947 r. skierowano go do obozu

repatriacyjnego w Stewarton (Szkocja).

W maju 1947 r. rozpoczął powrót do kraju transportem morskim. Poprzez port w Gdańsku (gdzie został zarejestrowany w miejscowym PUR) trafił do Wałcza, gdzie w 1945 r. osiedliła się jego rodzina wywieziona z Korca wraz z grupą Polaków. Początkowo pracował w spółdzielczości ogrodniczej, a następnie został pracownikiem cywilnym w miejscowej jednostce wojskowej (49 Pułk Zmechanizowany – jw. 3761). Zmarł 24 września 1966 r. w Wałczu, gdzie spoczął na cmentarzu Dolne Miasto.

Opracował: **Edward Balawajder** , uzupełnił **Artur Ochał** na podstawie kwerendy materiałów archiwalnych Archiwum SG w Szczecinie.

